

en ganske anden Retning. Naar det saaledes tillades Fæsterne at indtage Jnderster, hvad enten de saa ere af deres Slægt eller Svogerskab eller ikke, da løses derved et Tvangsbaand som enten Loven eller en egen Contract, der dog kun halvt kan kaldes frivilligt, har lagt paa Fæsterne, og som ikke alene er til megen Indskrænkning for dem, men kan være til stor Skade for Befolkningen i det Hele. Naar derimod i det nærværende Lovforslag Sogneforstanderskaberne befales, og naar de sættes i Fare for baade at tvinges og straffes, dersom de ikke gjøre hvad der her kaldes deres Pligt, og forsyne Vedkommende, som forlange det, med passende Huusleilighed, saa er det kun, at vi vende om og ville bringe den ikke blot ubehagelige, men ogsaa skadelige Tvang over fra den ene Side til den anden, og derimod skal jeg altid sætte mig. Jeg har før bekendt, at hvad den ærede Rigsdagsmand for Maribo (Monrad) kaldte et stort Gode, nemlig vort tvungne Fattigvæsen med en saakaldet Forsørgelsesret, at det er allerede i mine Dine et stort Onde (Monrad: Det siger jeg med!); jeg maa derfor naturligvis finde, at dette, som er et nyt Fremskridt af den samme i mine Dine aldeles falske Grundsetning, denne Ret — hvad skulle vi kalde den, Leieret, Beboelsesret, denne Ret — som skulde tillægges alle dem uden nærmere Betegnelse, som i en vis Omfreds fattedes Huusleilighed, jeg anseer denne Rettighed, som man vil give dem, ikke for en Rettighed, som man siger, at Nærighed eller nogensomhelst hjertelig Følelse maa give dem, men for en Rettighed, som Staten, som Regjeringen skal give dem og skal med Magt gennemføre for dem mod de Andre, mod baade Sogneforstanderskaberne, om disse end ikke troe, at det paa nogen Maade er gavnligt eller er rigtigt, og mod alle dem, hvis Eiendomsret kunde dermed staae i Strid. Jeg er vis paa, at ligesom den blotte Forsørgelsesret, saaledes som Engländerne ganske rigtigt sige, maa være, naar den bliver almindelig Sulteføde, saaledes har allerede den alminde-

lige Forsørgelsesret gjort saa store Ulykker og har viist sine skadelige Følger i den Grad der, hvor den har bestaaet længe nok til at vise det, og der, hvor Forholdene ere blevne, som de efterhaanden mere eller mindre maae blive i alle Lande, mere indviklede end de vare komne ned til os endnu fra den gamle, mere patriarcaliske Tidsalder, gjort en saadan Ulykke, der hvor den har faaet Lov til at være og vore, at man har fundet hele Omfredse, hele Sogne, hvorfra de ere komne til Fattigvæsenet og have sagt: Der ere vore Jorder, fød I nu selv Jeres Fattige — at dersom man vil udvide dette endnu mere til alle dem, som paa et vist Sted kunne fattes Huusleilighed, og ligeledes give dem Ret til at fordrø Bolig, naar de blot have eller kunne skaffe Sikkerhed for Saameget, som en kort Tids Leie kan være, at da vil man forsøge dette endnu mere uden paa nogen Maade derved at forhindre, at Fattigvæsenet og deres Antal, som høre derunder, bestandig vil vore, og derfor, ethvert Skridt paa den Vej, som jeg anseer for Skridt ligefrem til en Afgrund, det maa jeg fraraade, fraraade saa stærkt som jeg kan, skjøndt jeg veed nok, Fraraadelsen har just ikke stort at betyde, fordi, saalænge som man ikke ogsaa i Henseende til Fattigforsørgelsen er kommen til den Grundsetning, at lade Alt hvad der ikke kan ordnes paa nogen god eller rigtig Maade uden enten ved de Sympathier, som findes, eller ved den Klogskab, som udvikler sig, det kan aldrig ordnes til Gavn, men maa netop forstørres til vorende Skade ved alle Tvangslove, at saalænge man ikke er kommen dertil, da gjælder det kun om det Mere eller det Mindre af det Forkeerte, og da vil jo Fraraadelsen i det Hele ikke nytte noget, thi at de samme Forholdsregler fraraades fra en anden Side, fra en ganske anden Side, en saadan Side, hvor der er Modstand mod Alt hvad der skal sætte Mennesker i Frihed, i Frihed til at bruge deres Kræfter, ja det er visseelig Noget, som Thinget vel maa vide, det glæder, det trøster mig ikke.